

ру її розвитку. Водночас, формується і відповідальність, потреба відповідати високим заданим стандартам, які добровільно обирались всіма членами колективу.

Означена позиція унеможливить насадження зразків інноваційної освіти безвідносно до особливостей системи, що історично складалася і функціонує на даний період. У процесі модернізації освіти саме досвід буде первинним, він буде осмислюватись в контексті інноваційних стандартів і проектуватиметься процес сходження до інноваційної освіти з максимальним збереженням позитивних досягнень і специфіки професійної діяльності суб'єктів освітньої системи даного навчального закладу, логіки та самобутності її історичного розвитку.

The article covers the problem of the name of educational establishment as a system forming component of united educational space.

Key words: integration, the united educational space, person directed education, educational establishment.

Отримано: 1.09.2008 р.

УДК 001(477)(092):342.3

В. П. Матяшук

Львівський державний лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Крут

І.ОГІЄНКО: ГУМАНІТАРНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

В статті йдеться про духовні заповіді І.Огієнка щодо побудови й зміцнення незалежної української держави.

Ключові слова: найголовніша ідея українського народу, національна свідомість, незалежність української держави, єдина православна церква, соборна літературна мова, історія України, українські традиції.

Світ знає Івана Огієнка (митрополита Іларіона) як відомого церковного та громадського діяча, історика церкви, педагога, енциклопедиста, автора близько двох тисяч робіт різного характеру, людину, яка гордо пронесла крізь світи і роки звання сина Українського Народу. Яким би видом діяльності він не займався — в усіх його діях чітко простежується незламна постать борця за самостійність Української держави.

Державотворчу діяльність І.Огієнка в тому чи іншому аспекті досліджували М.Тимошик, З.Тіменик, Є.Сохачька, А.Завадовський, В.Лозовий та інші, але це питання багатозначне, вимагає різнобічного підходу і не втратило своєї актуальності.

Для забезпечення суверенності нашої держави, утвердження й поширення української національної ідеї необхідно здійснити глиби-

ний всебічний аналіз, осмислення і використання творчої спадщини одного з фундаторів ідеї української незалежності, нашого вітчизняного мислителя.

Автор робить спробу дослідити, виконання яких гуманітарних завдань ставив у своїх творах І.Огієнко перед українським народом у його пошуках шляхів побудови власної держави.

Справедливо зауважує Є.Сохацька, що сьогоднішньому державотворенню не обійтися без творчої спадщини І.Огієнка [1].

У період становлення України як суверенної європейської держави кожен із нас, її громадян, ставить перед собою питання, чи вірний курс ми обрали, чи не збиваємось на манівці у своєму поступі до найвищих ідеалів існування людського суспільства?

Багаторічна державна і громадська діяльність, набутий досвід дозволили Огієнку сформуванню власне бачення забезпечення основ існування самостійної української держави.

У передмові до 3 тому своїх «Творів», виданих у Канаді, видатний вчений-енциклопедист відзначив: *«Найголовніша і найсвятіша Ідея Українського Народу, від довгих віків унаслідувана, це: Незалежна Українська Держава»* [2, с.5]. Таким чином, першою умовою існування держави є розуміння необхідності її суверенності всіма членами суспільства, сприйняття цієї ідеї як найголовнішої і найсвятішої всім народом.

Другою умовою І.Огієнка можна назвати щирсерде служіння кожної людини своєму народові. *«Служити народові — то служити Богові»*, — наголошує він [3, с.13].

Учений вважав, що відновлення української державної традиції можливе лише при умові відродження духу нації, очищення культури народу від чужого впливу. Тож можна стверджувати, що третьою умовою існування держави можна назвати наявність соборної літературної мови. І.Огієнко відзначав, що саме вона є найголовнішим і найміцнішим цементом, який об'єднує етнографічний народ, перетворюючи його в свідому націю — народ державний, є основою для його духовної єдності. Але якщо держава не зуміє об'єднати племена свого народу соборною літературною мовою, вона тим самим наражається на їх політичне роз'єднання [4, с.5, 7].

Водночас великий мислитель застерігає проти порушення прав національних меншин: *«Держава, що не дає своїм меншинам змоги нормально розвивати свої літературні мови, робить із них своїх неприхильників, що завжди зарожуватимуть політичній силі її»* [4, с.8].

Червоною ниткою крізь усю творчість І.Огієнка проходить ствердження, що культура українського народу нерозривно переплетена з культурою православної церкви: *«Народ і православна церква міцно поєднані в Україні, і разом вони йшли й ідуть до Світлої Будучини»* [2, с.6]. Це дає підстави зазначити, що наступною умовою існування незалежної України І.Огієнко бачить єдність церкви:

*«Єдина Церква — всемогутня,
Це наше батьківське сумління,
Державі силою плодюча*

*Несе народу Воскресіння!
Народ не матиме Держави,
Як Віра в нього не одна.
Соборність — то основа слави,
Для волі зірочка ясна!*

...
*Як буде Церква в нас соборна,
Як ми з'єднаємось і в Вірі,
Тоді й Україна непоборна
Засяє світу в повній мірі!» [5, с.312]*

Глибокі дослідження питань історії церкви дозволяли І.Огієнку стверджувати, що витoki української культури пішли з православ'я, що народні біди значно посилилися з прийняттям унії. Пересторогою звучать слова: *«Уся українська історія аж кричить, що католики — то вороги українського народу, а тому нам з ними не по дорозі, і з ними треба бути дуже обережними»* [6, с.421]. Відстоюючи необхідність єдності української церкви, він згадує такий історичний момент. 13 березня 1923 року Рада амбасадорів прилучила Галичину до Польщі, аргументуючи українській делегації цей свій акт тим, що *«... Галичина католицька і Польща католицька... Не могли ми віддати вас під православних...»* [6, с.450] І.Огієнко назвав це черговою помстою історії за відступництво від православ'я. Безумовно, тут у ньому говорить Огієнко — церковний діяч, але нинішня Україна досі потерпає від церковного розколу, попи не менше від політиків намагаються розтягнути народ кожен до свого табору. Тому не можна не визнати зауваження вченого щодо необхідності єдності церкви слухними.

Вчений-енциклопедист зі святою любов'ю ставився до історичного минулого свого народу. Його глибоко обурювали спроби окремих політичних сил переписати історію на власну користь: *«Хто перекручує українську історію, цебто фальшує її, той нівечить душу України, той отрує синів її, той обезсилює Україну, той не дає нації розвиватися нормально»* [6, с.418]. Таким чином, історичну пам'ять, дотримання історичної істини вчений вважав силою, яка дає можливість нормально розвиватися нації, отже й державі.

І.Огієнко настійливо радить шанувати українські пісні, колядки, національний одяг, оздоблювати за українськими традиціями свої житла, виховувати дітей національно свідомими, за будь-яких обставин не забувати свого національного коріння й не зраджувати його, берегти усе своє, рідне, українське. Спостерігаючи засилля чужомовних пустослівних пісенок у нинішньому музичному просторі незалежної української держави, мимоволі згадується зауваження мислителя про українські народні пісні: *«Пісня ця не тільки високохудожня й високомелодійна, але завжди глибокозмістовна, пристойна, навчальна»*. Зайве запитувати, чому вона сьогодні не в широкій пошані, а яку роль вона могла б зіграти в консолідації нації, у вихованні молоді, а отже, й у зміцненні нашої країни!..

Окремі рядки генія написані наче сьогодні: *«Будують Польщу і Москву наші люди...», «В нас згоди немає, свавілля безкрає...»* [2, с.188].

Це теж пересторога, пересторога супроти того, чого не має бути у вільній незалежній державі.

Заповіти І.Огієнка щодо закладення духовних підвалин незалежної української держави вистраждані ним ще за часів його державницької діяльності в Кам'янець-Подільському, де він склав свій високий іспит не тільки як урядовець, але й як патріот, людина великої мужності. В напівлегальних умовах прифронтового міста він підтримував престиж УНР, дбаючи про захист інтересів простих громадян, збереження державного майна, допомогу різним українським інституціям, видавав накази про українізацію українських середніх шкіл, відкриття нових гімназій, підвищення платні вчителям народних шкіл, обов'язкове загальне навчання, допомогу українським освітнім видавництвам — і все це в умовах військового часу! І — поза тим, — дбав про збільшення українського війська, розгортання народного повстання на захист УНР [7]. Все це теж аспекти і гуманітарної, і військової політики, спрямовані на зміцнення державних основ, яких нам належить не забувати, а виконувати.

Як бачимо, духовні заповіти митрополита Іларіона щодо побудови суверенної української держави, написані, за його висловом, «кров'ю серця» [6, с.452], не втратили своєї актуальності донині. Більше того, його ще в ті часи непохитна віра в те, що Україна таки стане незалежною «... сама ідея незалежної держави вже стала соборною, загальною, всеукраїнською, цєбто: здійснимою у недовгому часі!» [2, с.8], повинна нині вселяти у нас віру в те, що після блукання манівцями наша держава таки вийде на світлий широкий шлях, який приведе нас до щасливого майбуття.

Список використаних джерел:

1. Сохаська Є. Ідея соборності в культурологічній спадщині І.Огієнка // Духовна і науково-педагогічна діяльність І.І.Огієнка (1882-1972) в контексті українського національного відродження. Наукові доповіді др. Всеукраїнської наук.-теор. конф. (18-19 лютого 18997 р.). Кам.-Подільський-Київ, 1997. — С.29-33.
2. Митрополит Іларіон. Твори. Т.3. Наші бій за державність. Ч.1. — Вінніпег, 1962. — 224 с.
3. Архієпископ Іларіон. Як жити на світі. — Холм, Свята Данилова Гора, 1943. — 48 с.
4. І.Огієнко [Незабутні імена української науки] // Тези доповідей всеукраїнської наукової конференції, присв. 110-річчю від дня народження проф. І.Огієнка. Ч.1. — Львів, 1992. — С.3-11.
5. Митрополит Іларіон. Твори. Т.1. Філософські містерії. — Вінніпег, 1957. — 336 с.
6. Іван Огієнко (митрополит Іларіон). Рятуння України / Упоряд., авт. передм. і комент. М.С.Тимошик. — К.: Наша культура і наука, 2005. — 464 с.
7. Завальнюк О. Державна співпраця І.Огієнка і С.Петлюри у 1919-1920 рр. // Духовна і науково-педагогічна діяльність І.І.Огієнка (1882-1972) в контексті українського національного відродження. Наукові доповіді др. Всеукраїнської наук.-теор. конф. (18-19 лютого 18997 р.). — Кам.-Подільський-Київ, 1997. — С.71-74.

It was done analysis the ways of the decision of the humane questions in order to build the independent Ukrainian state by I. Ogienko.

Key words: the main idea of Ukrainian people, the national consciousness, independence of Ukrainian state, united church, literary language, history of Ukraine, Ukrainian traditions.

Отримано: 15.05.2008 р.

УДК 821.161.2-342.09(477)(092)

В. С. Прокопчук

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**З ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ М.П. ГОДОВАНЦЯ:
ГРАНІ ПОСТКОЛИМСЬКОГО ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ
(до 115-ої річниці від дня народження)**

Автор пропонує читачам вісім раніш невідомих листів М.П. Годованця до редактора, земляка і побратима П.Т. Романова в Києві, які до певної міри відображують процес постколимського відновлення творчих сил байкаря.

Ключові слова: розбудова державності, реабілітація, творча дружба, життєві бурі.

Микита Павлович Годованець опублікував свій перший поетичний твір ще 1913 року. В одноденній газеті «Свято Поділля», виданій Подільською «Просвітою» на честь відкриття 22 жовтня 1918 року Кам'янець-Подільського державного українського університету, поряд з публікаціями ректора професора І.Огієнка, Ю.Сіцінського, В.Біднова, О.Пашенко, І.Сливки вміщені аж два матеріали М.П. Годованця — стаття «Університет і кооперація» та патріотичний вірш «Народу рідному — усе!» з присвятою університетові:

*Народу рідному — усе!
На жертвник святого діла
Нехай з нас кожен принесе
Огонь душі і силу тіла.
Найкращим жертвуючи всім,
Народу рідному своєму
Тяжким трудом, життям своїм
Щасливу доленьку скуємо.
І наш нещасний бідний край,
Зруйнований, стемнілий вкрай,
Неначе травень, зацвіте,
А люд, зневажений од віку,
Себе відчує чоловіком
І слави нам вінок сплете. (1918)*

Він входив у літературу в час активної розбудови української державності, освіти і культури, маючи за плечима досвід селянського